

Oude Kerk Amsterdam, Paasmorgen 2022
Jesaja 51:9-11; Lucas 23:50-24:11, ds Peter Tomson

Beelden van dood en verderf, lijken verspreid op straat, soms naast een fiets of een boodschappenkarretje. Berichten van het willekeurig doden van weerloze burgers en verhinderen dat ze fatsoenlijk begraven worden. Van het afwerpen van clusterbommen op mensen die staan te wachten op evacuatie uit de hel van zuid-oost Oekraïne.

Op Palmzondag hield Marcel Barnard het ons al voor, ik verwees er op Witte Donderdag naar, en vandaag kan ik er ook niet over zwijgen.

Want wat hebben deze beelden en die berichten te maken met de boodschap van Pasen, met de roep dat de Heer waarlijk is opgestaan?

Als Poetin en zijn generaals winnen in het zuid-oosten, gaan ze dan alsnog Kiev aanvallen? De democratie staat op het spel, niet alleen in Oekraïne, maar in Europa. We zijn gedwongen weer serieus na te denken over onze defensie, we zijn verplicht de Oekraïners te helpen in hun ongelijke strijd. 'De oorlog', dat is niet meer alleen een terugwijkend verleden.

K.H. Miskotte, wiens naam vaak genoemd is in deze kerk, preekte na de capitulatie van de Duitsers in 1945, met hun aanslag op onze democratie, over Psalm 92: 'Gods vijanden zullen vergaan.' Mooi gepreekt, maar we mogen niet over het hoofd zien dat hij dat alleen kon doen omdat Duitsland verslagen was door de gezamenlijke strijd van de Amerikaanse, Canadese, Engelse en niet te vergeten de Russische legers, met opoffering van honderdduizenden jonge mensenlevens.

Wat heeft deze oude en nieuwe bloedige werkelijkheid van oorlog en defensie te maken met de boodschap van Pasen?

* * *

Goede Joden waren het, in Lucas' verhaal: Jozef uit Arimathea, en de vrouwen die meegekomen waren uit Galilea. Ook (wat je niet hoort in de andere evangeliën) de vrouwen van Jeruzalem die achter Jezus en zijn kruis aanlopen en hem beklagen. En je vindt in Lucas nog veel meer Joden die Jezus volgen of in elk geval een goed hart toedragen.

Jozef van Arimathea was raadsheer. Hij was het niet eens met het besluit van de Jeruzalemse raad om Jezus uit te leveren aan Pilatus, en zeker niet om vervolgens zijn executie te eisen.

In de raad die zetelde in de tempel in Jeruzalem, overheerste de machtige elite van hogepriesters. Ze hadden maling aan Jezus' boodschap voor de armen, verrijkten zich ten koste van het volk en eigenden zich de offergaven toe die aan de arme priesters toekwamen. Ze waren aan de macht omdat de Romeinen dat toelieten. Pilatus, de landvoogd, had weinig op met de Joden maar deed wat de elite verlangde: hij liet die onruststoker kruisigen. Door toedoen van de hogepriesters werd Jezus vermalen tussen de ijzeren kaken van het Romeinse rijk.

Nu leek de boodschap van hoop voor de armen tot zwijgen gebracht. Gingen Jozef, de vrouwen en de andere goede Joden nu met de handen in het haar te zitten? Lucas vertelt zoiets van de Emmaüsgangers, die volgende week aan bod komen: ze lopen maar te praten over wat er gebeurd is, en als de onbekende die zich bij hen voegt vraagt waar dit over gaat, kijken ze hem 'met somber gelaat' aan.

Over Jozef van Arimathea vertelt Lucas iets anders. Hij schrijft: Jozef verwachtte het Koninkrijk van God, 'bleef het verwachten' staat er zelfs, ook nu alle hoop vervlogen leek.

Ten tweede zette Jozef zich in voor de verzorging en graflegging van de dode. Daarin werkte hij samen met de vrouwen uit Galilea, volgelingen van Jezus die natuurlijk ook het Koninkrijk verwachtten.

Is er geen verband tussen die twee dingen? De dode verzorgen en een fatsoenlijk graf bezorgen, gewoon doen wat je als mens te doen staat, is dat niet een soort daad van verzet tegen het onmenselijke en onrechtvaardige verbond van hogepriesters en Romeinse bestuurders? Omdat je gelooft dat de menselijkheid en rechtvaardigheid uiteindelijk zullen zegevieren? Omdat je ook nu het Koninkrijk van God blijft verwachten?

Ze doen nog iets wat ze te doen staat als gewone Joden: de sabbat houden. Lucas vertelt het met subtiele nadruk. Jozef en de vrouwen treffen hun uitvoerige voorbereidingen op de vrijdagmiddag, 'op sabbat houden ze rust volgens het gebod', en 'op de eerste dag van de week' gaan ze weer op pad. Het houden van de sabbat ook in deze omstandigheden, is dat geen getuigenis dat God, die zes dagen schiep en de zevende dag rustte, onze wereld 'zeer goed' heeft gemaakt?

Jozef en de vrouwen blijven gewoon doen wat ze altijd doen, ook in een schijnbaar totaal uitzichtloze situatie. Op dit punt is er voor hen geen verschil tussen vóór en na Pasen. Ook al kunnen ze helemaal niet zien hoe het concreet verder moet, ze blijven het Koninkrijk van God verwachten. Daarin doen ze me denken aan aartsbisschop Tutu en de moeder van Lea Dasberg, van wie we de verhalen van bevrijding hoorden op Witte Donderdag. Ook zij weigerden in de moeilijkste omstandigheden de hoop op te geven.

Zo lopen de vrouwen op de vroege zondagmorgen naar het graf.

* * *

Ze bleven het Koninkrijk verwachten. Gods koninkrijk, wat is dat eigenlijk? Enerzijds is het iets vaags en ongrijpbaars, anderzijds staat het centraal in Jezus' boodschap. Waar het in de kern om gaat is dat we God zien en erkennen als koning.

Als je Lucas doorleest zie je dat Jezus zich geroepen weet om het Koninkrijk te verkondigen, en zijn leerlingen eropuit stuurt met de boodschap dat het is 'nabijgekomen'. Jezus onderwijst erover met behulp van gelijkenissen en belooft het aan 'de armen'. Als je heel rijk bent, is het moeilijk om er 'binnen te komen', zelfs onmogelijk als je niet wordt 'als een kind'. Je kunt er ook worden 'uitgeworpen'.

Volgens Lucas zegt Jezus dat je het Koninkrijk niet kunt 'aanwijzen', niet kunt zeggen dat het 'hier' is of 'daar'. Ook waarschuwt hij dat het Koninkrijk niet 'onmiddellijk' komt, dat het nog uitblijft. Tegelijkertijd zegt hij: 'Het koninkrijk van God is midden onder jullie', of misschien moet je vertalen: 'in' of 'tussen jullie'.

Belangrijk is wat we donderdag hoorden, nl. dat Jezus het pesachmaal wil eten met zijn leerlingen, 'voordat het wordt vervuld in het Koninkrijk van God'. Samen met hen eet hij het met het oog op het Koninkrijk. En de ene misdadiger aan het kruis vraagt Jezus om hem te gedenken 'als hij in zijn Koninkrijk is'. Ook deze man verwacht het Koninkrijk. Jezus bevestigt het: 'Je bent vandaag met mij in het paradijs.'

En dan is er Jezus' geheimzinnige uitspraak dat sommige van zijn leerlingen 'de dood niet zullen smaken voordat ze het Koninkrijk Gods gezien hebben'. Onmiddellijk daarop volgt de 'verheerlijking op de berg', het visioen dat Petrus, Johannes en Jacobus hebben van Jezus in hemelse glorie boven op de berg, in gesprek met Mozes en Elia over zijn naderende 'uittocht'. Het is een mystiek visioen. Een hemelse stem zegt dat Jezus Gods uitverkoren zoon is en dat de leerlingen naar hem moeten luisteren. Het staat in het verlengde van het

visioen dat Jezus zelf heeft in het begin, direct na zijn doop. Dan klinkt voor het eerst die hemelse stem die hem Gods zoon noemt.

We zien dus dat het Koninkrijk voor Jezus een verborgen, mystieke dimensie had. Daarom is het zo ongrijpbaar en centraal in zijn boodschap. We kunnen het niet grijpen, hanteren of localiseren, en toch hebben we er overal mee te maken. Het is het goede nieuws voor de armen, het komt, het staat voor de deur! Het spoort ons aan om God koning te laten zijn, om te doen wat hij van ons verwacht en te leven in zijn licht.

* * *

Jozef en de vrouwen verwachten Gods Koninkrijk. Zo gaan ze naar het graf om Jezus' lichaam te bezorgen. Ze weten niet precies hoe het allemaal verder moet, maar ze doen gewoon wat ze als mens te doen hebben.

En dan is daar ineens, op de vroege morgen van die eerste dag van de week, het besef dat Jezus uit de dood is opgestaan, dat hij is opgewekt als de 'eersteling' van de opstanding der doden aan het eind der tijden, de 'opstanding van het vlees' waar we gisteravond van gezongen hebben en waar de meeste Joden in Jezus' tijd in geloofden. Voor Jezus is dat nu al werkelijkheid geworden, beseffen ze.

Het kan natuurlijk niet, opstaan uit de dood. Bomen gaan dood, mensen ook. Als de vrouwen aan de leerlingen vertellen wat ze gezien hebben, vinden die dat 'kletspraat'. Maar het gaat hier om een gebeuren van een andere orde. Twee mannen in stralende gewaden leggen het de vrouwen uit. Engelen zijn het, boodschappers van Gods Koninkrijk.

Het verblindende besef van Jezus' opstanding is een mystiek weten dat doorbreekt in de werkelijkheid van alle dag. Hoe het samenhangt met de vreselijke dingen die zich voltrekken in Oekraïne kunnen we niet zeggen. Die dingen zijn er en kunnen we niet negeren.

Maar van de opstanding kunnen we wel zingen, in de geloofsbelijdenis en in al die vrolijke liederen. Het is een weten op een ander plan waarop we ons richten. We kunnen het niet uitleggen maar wel bezingen; het bevestigt ons geloof dat Gods Koninkrijk ondanks alles komt, en zo houdt het ons in beweging.

'Dan is het tevergeefs niet meer / te bloeien en te minnen', zingen we – laat staan dat het tevergeefs zou zijn om de armen bij te staan, zieken te genezen, doden te verzorgen, en al die andere werken van barmhartigheid die de Heer van ons vraagt, wat de omstandigheden ook zijn. Omdat we, zoals Desmond Tutu en Lea Dasbergs moeder, weigeren het geloof op te geven dat 'de zachte krachten zullen winnen in het eind'.